

АНОТАЦІЯ

Желанов Д.В. Ціннісний компонент змісту університетської освіти в Норвегії та в Україні: порівняльний аналіз. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки. – Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Харків, 2021.

Дисертація є компаративно-педагогічним дослідженням ціннісного компонента змісту університетської освіти в Норвегії та Україні. Актуальність проблеми дисертації зумовлена потребами суспільства в оновленні системи вітчизняної вищої освіти у напрямі її відповідності сучасним соціально-економічним викликам та європейським орієнтирам. Ці об'єктивні детермінанти посилюють необхідність дослідження можливостей застосування у вітчизняному освітньому просторі досягнень у галузі вищої освіти провідних країн світу, зокрема Норвегії, як однієї з найбільш розвинутих скандинавських країн. Сучасний науковий інтерес до норвезької системи вищої освіти зумовлюють декілька причин. Норвегія – це найпівнічніша країна Європи. Вона, у певному сенсі, є особливою країною, бо не є членом Євросоюзу, але повністю дотримується законів, стандартів та економічних вимог ЄС, ефективно взаємодіючи з ним. На відміну від інших європейських країн, вона забезпечує чисельні державні соціальні гарантії, зберігаючи при цьому потужну економіку. Норвегія посідає пріоритетні позиції в основних міжнародних рейтингах за рівнем освіти й за кількістю бюджетних коштів, що виділяються на одного студента. Норвегія є привабливою для наукової й освітньої спільноти завдяки егалітарній, централізованій й соціально зорієнтованій «північноєвропейській моделі» в організації системи вищої освіти.

У дисертації наголошено на ціннісному аспекті змісту університетської освіти, що зумовлено кризовими явищами, які відбуваються в сучасному

українському суспільстві й стимулюють зміну потреб, установок, цінностей студентської молоді. Ці реалії сьогодення актуалізують аксіологічний вимір сучасної вищої освіти, зокрема ціннісні компоненти її змісту.

Ураховуючи, що вища освіта є об'єктом і суб'єктом соціально-економічних процесів у суспільстві, у роботі розглянуто соціально-економічні детермінанти університетської освіти в Норвегії та Україні.

З'ясовано, що Норвегія є «малою країною», яка, на засадах «скандинавської моделі» розвитку, демонструє позитивну динаміку соціально-економічного зростання в тренді «держави загального добробуту». Суттєвими ознаками економіки цієї країни є її державне регулювання, монополізація, пріоритет державного сектора, значна зайнятість у ньому населення, орієнтація на інвестування соціальних програм і освіти. Саме ці риси соціально-економічної політики Норвегії детермінують такі особливості її вищої освіти, як: державне управління й фінансування, антиринковий характер, субсидування нечисленних приватних вищих навчальних закладів, поєднання унітарної та бінарної систем освіти. Окреслені вище об'єктивні чинники зумовлюють цінності, на яких базується зміст вищої освіти в Норвегії: миролюбство – як потяг норвежців до миру; добробут – як загальнонаціональна цінність; екологічність – як щире шанування природної краси, потреба норвежців до збереження екології й життя в гармонії з природою; економічна й соціальна доброчесність – як протидія корупції й нерівності в суспільстві, що породжує його егалітарність, тобто рівність можливостей; патріотизм – як любов й шанування своєї країни, її історії, традицій, звичаїв, символіки цієї країни, бажання працювати на її добробут; людиноцентризм – як зорієнтованість суспільства на людину в «найщасливішій країні світу»; кооперація – як установка на взаємодію з іншими людьми, надійність, послідовність у виконанні своїх зобов'язань в бізнесі й очікування того ж від партнерів; інтровертивність норвежців – як самоцінність, що є результатом автономності життя в суворих кліматичних умовах, яка базується на таких рисах національного характеру, як

індивідуалізм, незалежність, норвливність, прагнення в усьому окреслити власний життєвий простір, орієнтація життя на свою родину, свій дім.

Констатовано неоднозначність соціально-економічних передумов розвитку вищої освіти в Україні. Серед них, з одного боку, виокремлюються позитивні чинники, а саме: європейський вектор розвитку України; зміна суспільної парадигми – від технократичної до індустріальної й інформаційної; створення національної інноваційної системи; інтелектуалізація суспільства. З іншого боку, соціально-економічна криза, в якій опинилась Україна, бойові дії на сході України, соціокультурна невизначеність, пов'язана з ціннісною невизначеністю, об'єктивно перешкоджають побудові держави соціального добробуту в Україні, яка передбачає державне фінансування освіти, рівність можливостей для отримання освіти, гарантію працевлаштування. Проте, не дивлячись на складні реалії українського сьогодення, в Україні завдяки ґрунтовному науково-інтелектуальному потенціалу, реалізації принципу багатоканального фінансування освіти із залученням позабюджетних джерел створена компететнісно зорієнтована, студентоцентрована, конкурентноспроможна система вищої освіти.

Порівняння соціально-економічних передумов розвитку вищої освіти в Україні і Норвегії, уможлиблюють висновок, що спільним для обох країн є європейський вектор розвитку українського й норвезького суспільства, що є підставою ціннісних основ змісту вищої освіти. При цьому різним є формат економічних і соціальних передумов розвитку вищої освіти в Норвегії та в Україні.

У роботі схарактеризовано університетський сектор вищої освіти Норвегії, а саме: Університет Осло (Universitetet Oslo), Бергенський університет (Universitetet i Bergen), Університет Тромсе – Арктичний університет Норвегії (Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet), Норвезький університет природничих та технічних наук (Norges teknisk-

naturvitenskapelige universitet), Ставангерський університет (Universitetet i Stavanger), Університет Норд (Nord University).

Ураховуючи, що з'ясування певних тенденцій є однією з атрибутивних характеристик компаративного дослідження, у дисертації висвітлено тенденції розвитку університетської освіти в Норвегії (інтеграція вищої освіти в європейський освітній простір, впровадження антиринкової моделі освіти, реалізація «освіти впродовж життя», ефективна участь системи університетської освіти в реалізації інноваційної політики держави, зближення академічної й професійної вищої освіти, поєднання елітарності та егалітарності вищої освіти, децентралізація освіти, зв'язок освіти й ринку праці) та в Україні (європеїзації вітчизняної вищої освіти, її аксіологізація, міждисциплінарність, децентралізація та автономізація закладів вищої освіти, багатоканальне фінансування, що призводить до комерціалізації вищої освіти), які зумовлюють її зміст.

Доведено, що спільними тенденціями університетської освіти в Норвегії та Україні є інтеграція вищої освіти в європейський освітній простір, зв'язок освіти з ринком праці, реалізація освіти впродовж життя, зближення академічної й професійної освіти. Утім, на відміну від Норвегії, в Україні зв'язок освіти з ринком праці не має нормативного забезпечення. Відмінним є впровадження антиринкової моделі освіти, державне фінансування, егалітарність освіти, централізований характер управління освітою в Норвегії. В Україні посилюється децентралізація освіти, що призводить до автономізації закладів вищої освіти. При цьому впроваджується багатоканальне фінансування вищої освіти. В Україні має пріоритет соціокультурна функція вищої освіти, що детермінує її аксіологізацію.

Зазначені тенденції зумовлюють такі цінності орієнтири норвезької університетської освіти як: єдність глобального та національного в норвезькому освітньому просторі; блокування ринкових відносин у сфері освіти; рівність в доступі до вищої освіти; установка на навчання на усіх

етапах життя; децентралізація освіти на засадах «регіональної гордості норвежців»; інноваційна ефективність освіти.

Ціннісними орієнтирами вітчизняної вищої освіти є її «європейський шлях» у контексті реалізації європейських цінностей освіти, пов'язаних з ціннісним ставленням до представників інших культур та етносів, міжкультурною толерантністю; компетентнісний вимір вищої освіти в умовах ринкової економіки та конкуренції; студентоцентризм; міждисциплінарний вимір освіти й цінностей особистості; професіоналізація освіти в контексті взаємодії з ринком праці; автономізація освіти, що стимулює появу корпоративних цінностей в університетах України.

Обґрунтовано сутність ціннісного компонента змісту університетської освіти, що синтезує досвід суспільства, який необхідно засвоїти в процесі університетської освіти й розроблено його модель, що містить: цільовий компонент (результативна мета, що зорієнтована на формування конкурентоспроможного фахівця з розвинутою ціннісною сферою особистості; процесуальна мета, що пов'язана з проектуванням ціннісного компоненту змісту вищої освіти); концептуальний компонент (синтез ідеї особистісно зорієнтованої освітньої парадигми та положень культурологічного, аксіологічного, системного, наукових підходів); змістовий компонент (сукупність макроцінностей, мезоцінностей, мікроцінностей, які доцільно включити в зміст університетської освіти); процесуальний компонент (відбиває логіку формування ціннісного компоненту змісту освіти й містить алгоритм його проектування, що передбачає такі кроки: 1) визначення цінностей освіти у форматі нормативно-правових документів державного рівня; 2) адаптація цінностей суспільства, їх ієрархізація в межах певного університету на корпоративному рівні; 3) визначення пріоритетних цінностей у змісті освітньої програми; 4) з'ясування ціннісного потенціалу змісту певних навчальних дисциплін; 5) практична реалізація ціннісного компонента змісту в освітньому процесі

ЗВО на рівні співробітництва викладача та студента; 6) інтеріоризація ціннісного компоненту змісту освіти на особистісному рівні.

З'ясовано, що проектування ціннісного компоненту змісту освіти має порівневий характер. Він формується на державному, університетському рівнях, а також на рівні спеціальності й навчальної дисципліни у форматі освітньої програми.

Щодо Норвегії державний рівень представлено Законом «Про університети й університетські коледжі» (*Lov om universiteter og høyskoler*) (2005 р.); Новим законом «Про університети та коледжі» (*Ny lov om universiteter og høyskoler*) (2020 р.); Законом «Про освіту дорослих» (*Lov om voksenopplæring*) (2009 р.), Довгостроковим планом досліджень та вищої освіти (*Long-term Plan for Research and Higher Education*) (2019 – 2028). Щодо України це Закон України «Про вищу освіту» (2014 р), Закон України «Про освіту» (2017 р.), Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021 – 2031 роки (2020 р.), Стандарт на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти» (2021 р).

Стратегічні положення документів державного рівня відбиваються в корпоративних документах університетського рівня (стратегії розвитку університетів Норвегії та України) та в документах методичного рівня (освітні та робочі програми певних спеціальностей норвезьких та українських університетів).

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що дисертантом *уперше*:

- системно досліджено ціннісний компонент змісту університетської педагогічної освіти в Норвегії та в Україні у синтезі його детермінант і тенденцій розвитку, теоретичних засад; обґрунтовано доцільність імплементації норвезького досвіду у практику роботи вітчизняної вищої школи; визначено сутність та структуру ціннісного компоненту університетської освіти; обґрунтовано й розроблено його модель, що містить цільовий, концептуальний, змістовий, процесуальний, результативний

компоненти; проаналізовано нормативну базу норвезької та вітчизняної вищої освіти, що декларує та регламентує ціннісний компонент її змісту; з'ясовано специфіку ціннісного компонента змісту університетської освіти в Норвегії та в Україні; обґрунтовано критерії порівняння (стратегічний, корпоративний, методичний); визначено спільні та відмінні характеристики аксіологічних аспектів змісту університетської освіти в Норвегії та в Україні; актуалізовано норвезький досвід у галузі добору і структурування змісту університетської освіти на засадах аксіологічного підходу та запропоновано перспективні ідеї для української вищої освіти (екологічні цінності: формування екологічних цінностей особистості, пов'язаних з балансом між збереженням і стійким використанням природних ресурсів; гуманістичні цінності: усвідомлення й прийняття цінності «мир, стабільність та безпека»; патріотичні цінності: ціннісне ставлення до добробуту країни й повага егалітарності у всіх її сенсах, зокрема, гендерної рівності; професійні цінності: формування ціннісного ставлення до професії, до себе як майбутнього професіоналу й до «інших» як до своїх колег; демократичні цінності: формування компетентностей для культури демократії).

- *уточнено* у міждисциплінарному вимірі сутність понять «цінності», «зміст освіти», «університетська освіта», «ціннісний компонент змісту освіти»; підходи до типології цінностей; логіку та механізми моделювання педагогічних об'єктів і процесів;

- *подальшого розвитку набули* особистісно зорієнтована освітня парадигма та наукові підходи (аксіологічний, культурологічний, системний), що складають концептуальне підґрунтя дослідження.

До наукового обігу введено маловідомі джерела (законодавчі акти у сфері освіти, дослідження зарубіжних науковців, зокрема, норвезьких, з проблеми університетської освіти, змісту вищої освіти та цінностей освіти, а також аналітичні звіти, монографії зарубіжних авторів та публікації у норвезьких періодичних виданнях), що розширюють межі сучасних знань про розвиток системи університетської освіти Норвегії, її тенденції та

ціннісний компонент змісту. Дисертація містить аналіз стратегій розвитку, освітніх програм норвезьких й вітчизняних університетів у контексті визначення їх ціннісного потенціалу.

Практичне значення одержаних результатів полягає в обґрунтуванні на засадах компаративного аналізу доцільності імплементації норвезького досвіду у практику роботи вітчизняної вищої школи. Текст дисертації, отримані дослідницькі результати можуть бути використані науковцями у порівняльно-педагогічних студіях, для розроблення у закладах вищої освіти змісту освітніх, освітньо-наукових програм, робочих програм дисциплін «Педагогіка», «Педагогіка вищої школи», «Порівняльна педагогіка», «Компаративістика у сфері освіти», «Технології вищої освіти в зарубіжних країнах» тощо, для вдосконалення професійної компетентності і професійного розвитку викладачів закладів вищої освіти

Ключові слова: «скандинавська модель» розвитку, «держава загального добробуту», цінності, університетська освіта, тенденції вищої освіти, зміст освіти, ціннісний компонент змісту освіти, модель ціннісного компоненту змісту освіти, нормативно-правове та методичне забезпечення змісту освіти.

Наукові праці, у яких опубліковані основні результати дослідження

Статті у фахових виданнях України:

1. Желанов Д. В. Соціально-економічні детермінанти університетської освіти в скандинавських країнах. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. Збірник наукових праць / За загальною редакцією проф. В. І. Сипченка. № 2 (88), 2018. С. 58–74.

2. Желанов Д. В. Суттєві проблеми та ризики сучасної вищої освіти: норвезький досвід їх запобігання й розв'язання. *Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського*. Кременчук: КрНУ, 2019. Випуск 2 (115). С.56–62.

3. Желанов Д. В. Сутність ціннісного компонента змісту вищої освіти. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». 2019. Випуск 2 (45). С. 57– 61.

4. Zhelanov D. Higher education of Sweden: standards are European, and the THE style is Scandinavian. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. Vol. 6, No1 (2019) P. 126–133.

5. Желанов Д. В. Тенденції розвитку вищої освіти в Норвегії. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «*Теорія та методика навчання та виховання*». Харків, 2020. Вип. 48. С. 64–73.

6. Желанов Д. В. Основні вектори європеїзації сучасної вищої освіти в Україні. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «*Теорія та методика навчання та виховання*». Харків, 2021. Вип. 50. С. 55–64.

Статті у зарубіжних періодичних виданнях:

7. Tkachova N., Zhelanov D. Norway's educational policy in the field of higher school. *Polish science journal* (ISSUE 5(26), 2020). Warsaw: Sp. z o. o. «iScience», 2020. Part 2 . P. 42–47.

Статті у виданні, що індексується у наукометричній базі Scopus:

8. Dmytro V. Zhelanov, Borys I. Palamar, Tetiana S. Gruzieva, Victorija V. Zhelanova, Inna V. Leontieva, Maryna A. Yepikhina. Value-motivational component of a healthy lifestyle of morden university students: the real state and logic of formation. «*Wiadomości Lekarskie*» tom LXXIV, ISSUE 5 PART 1, May 2021. С.1079–1086.

Публікації апробаційного характеру:

9. Желанов Д. В. Реалізація аксіологічного підходу у сучасній вищій освіті. *Формування цінностей особистості: європейський вектор і національний контекст*: збірник матеріалів міжнародної наук.- практик. конф., м. Дрогобич, 26–27 жовтня 2017 р. / за заг. ред. Марії Чепіль. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2017. С. 109–113.

10. Желанов Д. В. Генеза та нормативний супровід становлення європейського простору вищої освіти. Матеріали науково-практичної

конференції з міжнародною участю *«Вища освіта в медсестринстві: проблеми і перспективи»*, Житомир, 19–20 жовтня 2017 р. / за ред. В. Й. Шатила. Житомир: Полісся, 2017. С. 109–112.

11. Желанов Д. В. Сутність феномену цінність у контексті міждисциплінарної методології. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції *«Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика»* 10 квітня 2018 р., Харків: Стиль-іздат, 2018. С. 22–25.

12. Желанов Д. В. Суттєві особливості вищої освіти в Данії. Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції *«Актуальні проблеми вищої професійної освіти»* – 22 березня 2019 року в рамках II Міжнародного симпозіуму *«Гуманітарний дискурс мультикультурного світу: наука, освіта, комунікація»* в Національному авіаційному університеті (м. Київ). С. 57–58.

13. Желанов Д. В. Досвід реалізації освіти впродовж життя в Норвегії *Актуальні проблеми педагогічної освіти: новації, досвід та перспективи*: збірник тез доповідей I Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (10 квітня 2020 року, м. Запоріжжя) / за заг. ред. О. В. Пономаренко, Л. О. Сущенко. Запоріжжя : ААТандем, 2020. С. 227–229.

14. Желанов Д. В. Ціннісний потенціал змісту сучасної вищої освіти. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика*: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 31 березня – 2 квітня 2021 р.). У 2 томах. / Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків : «Стиль-Іздат», 2021. Т.2. С.83–86.

ABSTRACT

Zhelanov D. V. The value component of the content of university education in Norway and Ukraine: a comparative analysis. – Qualifying scientific work, manuscript copyright.

Thesis paper for obtaining the academic degree of Doctor of Philosophy in Specialty 011 (Educational Pedagogical Sciences). – H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, 2021.

The relevance of the research problem is due to the needs of society in updating the system of domestic higher education in the direction of compliance with modern socio-economic challenges and European benchmarks. These objective determinants reinforce the need to study the possibilities of using the achievements in the field of higher education of the leading countries of the world in the domestic educational space – in particular, of Norway as one of the most developed Scandinavian countries. The modern scientific interest in the Norwegian higher education system is predetermined by several reasons, namely: as the northernmost country in Europe, Norway is, in a sense, a special country. It is not a member of the European Union. However, it fully complies with the laws, standards and economic requirements of the EU, effectively interacting with it. Unlike other European countries, it provides numerous state social guarantees, while maintaining a strong economy. Norway ranks high in the main international rankings in terms of education in the world and in terms of the amount of budgetary funds per student. Norway is attractive to the scientific and educational community due to the egalitarian, centralized and socially oriented “Northern European model” in the organization of higher education system.

The thesis raises the value aspect of the content of university education, which is conditioned by the crisis phenomena that occur in modern Ukrainian society and stimulate a change in the needs, attitudes and values of the student youth. These today’s realities actualize the axiological dimension of modern higher education, in particular the value components of its content.

Taking into consideration that higher education is an object and subject of socio-economic processes in society, the work examines the socio-economic determinants of the university education in Norway and Ukraine.

It has been found out that Norway is a “small country”, which, based on the “Scandinavian model” of development, demonstrates a positive dynamics of socio-economic growth in the trend of the “state of general welfare”. The essential features of the economy of this country are government regulation, monopolization, priority of the public sector, significant employment of the population in it, focus on investing in social programs and education. These are the features of Norway’s socio-economic policy which determine such features of its higher education as public administration, financing, anti-market nature, subsidizing a few private universities, a combination of unitary and binary education systems. The above mentioned objective factors determine the values on which the content of higher education in Norway is based: peacefulness – as the Norwegians’ craving for peace; welfare as a national value; environmental friendliness – as a sincere reverence for natural beauty, the need of the Norwegians to preserve the ecology and life in harmony with nature; economic and social integrity – as counteraction to corruption and inequality in society, which gives rise to its egalitarianism, that is, equality of opportunity; patriotism – as love and reverence for the country, its history, traditions, customs, symbols of this country, a desire to work for its well-being; human-centrism – as the orientation of society towards a person in the “happiest country in the world”; cooperation – as an attitude towards interaction with other people, reliability, consistency in fulfilling one's obligations in business and expecting the same from partners; introversion of Norwegians – as an intrinsic value, which is the result of the autonomy of life in harsh climatic conditions, which is based on such traits of the national character as individualism, independence, willfulness, the desire to designate their own living space in everything, the orientation of life towards one’s family, one’s home.

The ambiguity of the socio-economic prerequisites for the development of higher education in Ukraine has been stated. Among them, on the one hand, there

are positive factors: the European vector of Ukraine's development; a change in the social paradigm – from technocratic to industrial and informational; creation of the national innovation system; intellectualization of society. On the other hand, the socio-economic crisis in which Ukraine finds itself, the hostilities in eastern Ukraine, sociocultural uncertainty associated with value uncertainty, objectively hinder the construction of a state of social welfare in Ukraine, which provides for the state funding for education, equality of opportunities for education, a guaranteed employment. However, despite the complex realities of today's Ukraine, due to the thorough scientific and intellectual potential, the implementation of the principle of multi-channel financing of education with extra-budgetary sources, a competency-oriented, student-centered, competitive system of higher education has been created in the country.

The comparison of the socio-economic prerequisites for the development of higher education in Ukraine and Norway makes it possible to conclude that the European vector of development of the Ukrainian and Norwegian society is common for both countries, which is the basis of the value foundations of the content of higher education. At the same time, the format of economic and social prerequisites for the development of higher education in Norway and Ukraine is different.

The work characterizes the university sector of higher education in Norway: the University of Oslo (Universitetet Oslo), the University of Bergen (Universitetet i Bergen), the University of Tromsø – the Arctic University of Norway (Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet), the Norwegian University of Natural and Technical Sciences (Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet), University of Stavanger (Universitetet i Stavanger), Nord University (Nord University).

Given that the identification of certain trends is one of the attributive characteristics of a comparative research, the dissertation reflects the trends in the development of university education in Norway (integration of higher education into the European educational space, the introduction of an anti-market education

model, the implementation of lifelong learning, effective participation of the university education system of Norway in the implementation of the state's innovative policy, the convergence of academic and professional higher education, the combination of elitism and egalitarianism in higher education, decentralization of education, the connection between education and the labor market) and Ukraine (Europeanization of the domestic higher education, its axiologization, interdisciplinarity, decentralization of higher education, multichannel financing, which leads to the commercialization of higher education), determining its content.

It has been proven that the general trends of university education are the integration of higher education into the European educational space, the connection of education with the labor market, the implementation of lifelong learning, the convergence of academic and vocational education. However, unlike Norway, in Ukraine the link between education and the labor market has no regulatory support. The implementation of the anti-market model of education, state funding, the egalitarianism of education, the centralized nature of education management in Norway are different. Decentralization of education is increasing in Ukraine, which leads to the autonomization of higher education establishments. At the same time, multichannel financing of higher education is being introduced. In Ukraine, the socio-cultural function of higher education has a priority, which determines its axiologization.

These trends determine such values of the Norwegian university education as: the unity of the global and national in the Norwegian educational space, blocking market relations in education, equality in access to higher education, the mindset for learning at all stages of life, decentralization of education based on “the Norwegian regional pride”, innovative efficiency of education.

The value-based orienting points of the domestic higher education are its “European path” in the context of the implementation of the European values of education associated with the value attitude towards representatives of other cultures and ethnic groups, intercultural tolerance, competence dimension of higher education in a market economy and competition, student centrism,

interdisciplinary and personal values, professionalization of education in the context of interaction with the labor market, autonomy of education, stimulating the emergence of corporate values in universities.

The essence of the value component of the content of university education, which synthesizes the experience of society, which must be acquired in the process of university education, has been substantiated, and its model has been developed, containing: the target component (an effective goal focused on the formation of a competitive specialist with a developed value sphere of the personality; a procedural goal) is associated with the design of the value component content of higher education); conceptual component (synthesis of the idea of a personality-oriented educational paradigm and the provisions of culturological, axiological, systemic, scientific approaches); content component (a set of macro-values, meso-values, micro-values, it is advisable to include in the content of university education); the procedural component (reflects the logic of the formation of the value component of the content of education and contains an algorithm for its design, which provides for the following steps: 1) determination of groups of values that should be included in the content of education; 2) establishing their hierarchy; 3) identification of specifically important values in the context of a particular specialty; 4) the definition of academic disciplines containing value-forming potential; 5) clarification of the value possibilities of certain topics of the academic discipline; 6) selection of forms and methods of implementation of the value component in the content of university education).

It has been found out that the formation of the value component of the content of education is of a level-based nature. It is formed at the state, university levels, as well as at the level of specialty and academic discipline.

With regard to Norway, the state level is represented by the Law on Universities and University Colleges (Lov om universiteter og høyskoler) (2005); The new law “On Universities and Colleges” (Ny lov om universiteter og høyskoler) (2020); Law “On Adult Education” (Lov om voksenopplæring), The Long-Term Plan of Research and Higher Education for 2019–2028. For Ukraine,

these are the Law of Ukraine “On Higher Education” (2014), the Law of Ukraine “On Education” (2017), the Strategy for the Development of Higher Education in Ukraine for 2021 – 2031 (2020), Standard for the group of professions “Teachers of higher education establishments” (2021).

The strategic provisions of state-level documents are reflected in corporate university-level documents (development strategies for universities in Norway and Ukraine) and methodological-level documents (educational programs of certain specialties of Norwegian and Ukrainian universities).

The scientific novelty of the research is that the author of the thesis *for the first time*:

- has systematically studied the value component of the content of university pedagogical education in Norway and Ukraine in the synthesis of its determinants, development trends and theoretical foundations; has substantiated the expediency of implementing the Norwegian experience in the practice of domestic higher education; has determined the essence and structure of the value component of university education; has substantiated and developed its model which contains target, conceptual, semantic, procedural and resultative components; has analyzed the normative base of the Norwegian and domestic higher education which declares and regulates the value component of its content; has cleared out the specifics of the value component of the content of university education in Norway and Ukraine; has substantiated the criteria of comparison (strategic, corporate, methodical); has determined common and different characteristics of axiological aspects of the content of university education in Norway and Ukraine; the Norwegian experience in the field of selection and structuring of university education on the basis of axiological approach has been actualized and promising ideas for Ukrainian higher education have been proposed (environmental values: formation of ecological values of an individual related to the balance between conservation and sustainable use of natural resources; humanistic values: awareness and acceptance of the values of “peace, stability and security”; patriotic values: value attitude to the welfare of the country and respect

for egalitarianism in all its senses, in particular, gender equality; professional values: formation of a value attitude to the profession, to oneself as a future professional and to “others” as to one's colleagues; democratic values: formation of competencies for the culture of democracy).

- *has specified* the essence of the concepts “values”, “content of education”, “university education”, “value component of the content of education” in the interdisciplinary dimension; approaches to the typology of values; logic and mechanisms of modeling pedagogical objects and processes;

- personality-oriented educational paradigm and scientific approaches (axiological, culturological, systemic), which form the conceptual basis of the study, *have been developed further*.

Little-known documents have been introduced into scientific circulation (legislative acts in the field of education, studies of foreign scientists, in particular, of the Norwegian scholars, on the problem of university education, the content of higher education and the values of education topics, as well as analytical reports, monographs by foreign authors and publications in Norwegian periodicals, which expand the boundaries of the modern knowledge about the development of the university education system in Norway, its trends and the value component of the content.

The practical significance of the obtained results lies in the substantiation of the feasibility of implementing the Norwegian experience in the practice of domestic higher education based on a comparative analysis. The text of the thesis and the obtained research results can be used by scientists in comparative pedagogical studies to develop at higher education institutions the content of educational, educational and scientific programs, work programs of disciplines “Pedagogy”, “Higher School Pedagogy”, “Comparative Pedagogy”, “Comparative Studies in the field of education”, “Technologies of higher education in foreign countries” for improvement of teachers’ professional competence and professional development at higher education institutions.

Key words: “Scandinavian model” of development, values, university education, tendencies of higher education, content of education, value component of the content of education, model of the value component of the content of education, normative and legal support of the content of education, methodological support for the content of education.

Scientific works in which the main results of the research have been published

Publications in periodicals included in the list of scientific professional publications of Ukraine:

1. Zhelanov D. V. Sotsialno-ekonomichni determinanty universytetskoï osvity v skandinavskykh krainakh. *Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu*. Zbirnyk naukovykh prats / Za zahalnoiu redaktsiieiu prof. V. I. Sypchenka. № 2 (88), 2018. S. 58–74.

2. Zhelanov D. V. Suttievi problemy ta ryzyky suchasnoi vyshchoi osvity: norvezkyi dosvid yikh zapobihannia y rozviazannia. *Visnyk Kremenchutskoho natsionalnoho universytetu imeni Mykhaila Ostrohradskoho*. Kremenchuk: KrNU, 2019. Vypusk 2 (115). S. 56–62.

3. Zhelanov D. V. Sutnist tsinnisnoho komponenta zmistu vyshchoi osvity. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu*. Serii: ”Pedahohika. Sotsialna robota”. 2019. Vypusk 2 (45). S. 57– 61.

4. Zhelanov D. Higher education of Sweden: standards are European, and the THE style is Scandinavian. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. Vol. 6, No1 (2019) P. 126–133.

5. Zhelanov D. V. Tendentsii rozvytku vyshchoi osvity v Norvehii. Zbirnyk naukovykh prats Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H.S. Skovorody ”*Teoriia ta metodyka navchannia ta vykhovannia*”. Kharkiv, 2020. Vyp. 48. S. 64–73.

6. Zhelanov D. V. Osnovni vektory yevropeizatsii suchasnoi vyshchoi osvity v Ukraini Zbirnyk naukovykh prats Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho

universytetu imeni H.S. Skovorody "Teoriia ta metodyka navchannia ta vykhovannia". Kharkiv, 2021. Vyp. 50. S. 55 – 64.

Articles in foreign periodicals:

7. Tkachova N., Zhelanov D. Norway's educational policy in the field of higher school. *Polish Science Journal* (ISSUE 5(26), 2020). Warsaw: Sp. z o. o. "iScience", 2020. Part 2 . P. 42–47.

Articles in the publication indexed in the Scopus scientometric database:

8. Dmytro V. Zhelanov, Borys I. Palamar, Tetiana S. Gruzieva, Victoriya V. Zhelanova, Inna V. Leontieva, Maryna A. Yepikhina. Value-motivational component of a healthy lifestyle of modern university students: the real state and logic of formation. "Wiadomości Lekarskie" tom LXXIV, ISSUE 5 PART 1, may 2021 C. 1079–1086.

Approbation publications:

9. Zhelanov D. V. Realizatsiia aksiolohichnoho pidkhodu u suchasni vyshchii osviti. *Formuvannia tsinnosti osobystosti : yevropeyskyi vektor i natsionalnyi kontekst: zbirnyk materialiv mizhnarodnoi nauk.- prakt. konf., m. Drohobych, 26 – 27 zhovtnia 2017 r. / za zah. red. Marii Chepil. Drohobych : Redaktsiino-vydavnychi viddil Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka, 2017. S. 109–113.*

10. Zhelanov D. V. Heneza ta normatyvnyi suprovid stanovlennia yevropeiskoho prostoru vyshchoi osvity. Materialy naukovo-praktychnoi konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu "Vyshcha osvita v medsestrynstvi: problemy iperspektyvy", Zhytomyr, 19 – 20 zhovtnia 2017 r. /za red. V.Y. Shatyla. Zhytomyr: Polissia, 2017. S. 109–112.

11. Zhelanov D. V. Sutnist fenomenu tsinnist u konteksti mizhdystsyplinarnoi metodolohii. Materialy III Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii "Psykhologo-pedahohichni problemy vyshchoi i serednoi osvity v umovakh suchasnykh vyklykiv: teoriia i praktyka" 10 kvitnia 2018 r., Kharkiv: Styl-izdat, 2018. S. 22–25.

12. Zhelanov D. V. Suttievi osoblyvosti vyshchoi osvity v Danii. Materialy VII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii *”Aktualni problemy vyshchoi profesiinoi osvity2* – 22 bereznia 2019 roku v ramkakh II Mizhnarodnoho sympoziumu *”Humanitarnyi diskurs multykulturnoho svitu: nauka, osvita, komunikatsiia”* v Natsionalnomu aviatsiinomu universyteti (m. Kyiv). S .57–58.

13. Zhelanov D. V. Dosvid realizatsii osvity vprodovzh zhyttia v Norvehii *Aktualni problemy pedahohichnoi osvity: novatsii, dosvid ta perspektyvy: zbirnyk tez dopovidei I Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu* (10 kvitnia 2020 roku, m. Zaporizhzhia) / za zah. red. O. V. Ponomarenko, L. O. Sushchenko. Zaporizhzhia : AATandem, 2020. S.227–229.

14. Zhelanov D. V. Tsinnisnyi potentsial zmistu suchasnoi vyshchoi osvity. *Psykhologo-pedahohichni problemy vyshchoi i serednoi osvity v umovakh suchasnykh vyklykiv: teoriia i praktyka: materialy V Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (Kharkiv, 31 bereznia – 2 kvitnia 2021 r.). U 2 tomakh. / Khark. nats. ped. un-t imeni H. S. Skovorody. Kharkiv : ”Styl-Yzdat”, 2021. T.2. C. 83–86.